

Lehrbriefe Auskunftsdienst. Berlin, Deutsches Bibliotheks-
institut.

Teil 1. PAPENDIECK, Andreas: Organisation des Auskunftsdienstes in Öffentlichen Bibliotheken. (dbi-materialien, 22) 1982. 15 db

Teil 2. Auskunftsmittel der Allgemeinen Auskunft.

A.: BENCKER, Katja: Allgemeinenzyklopädien. (dbi-materialien, 24) 1983 4 db

Tájékoztatószolgálati leckék

A Német Szövetségi Köztársaságban 1975 óta foglalkoznak a távoktatás lehetőségeivel, módszereivel a könyvtárosképzésben és továbbképzésben. Ennek eredményeképpen továbbképzési terv és ajánlásgyűjtemény¹ született, mely többek között előirányozta a távoktatást szolgáló taneszközök tervszerű, egymásra épülő és decentralizált tervezését és kidolgozását. A multimediális távoktatás lehetőségeit kísérleti jelleggel két témakörben (a címléírás szabályai, illetve a tájékoztató szolgálat) dolgozták ki, s ki is próbálták a gyakorlatban. A visszajelzések, a szükséges változtatások után 1982-től került sor a "Tájékoztatószolgálati leckék" (Lehrbriefe Auskunftsdienst) országos terjesztésére.

A tájékoztatószolgálati kurzus öt részből áll. Az 1. rész a tájékoztató szolgálat szervezési kérdéseivel foglalkozik, a közművelődési könyvtárak példáján. A 2. rész az általános tájékoztatás eszközeit mutatja be. A 3. rész (ez még nem jelent meg) a kommunikációs folyamatot elemzi a tájékoztató szolgálatban. A tervezett 4. és 5. rész a keresési stratégiával foglalkozik majd és programozott oktatási anyagokat fog tartalmazni.

A sorozat elkészítésében és összeállításában a könyvtárosképző intézmények oktatói, gyakorló könyvtárosok, továbbá a Deutsches Bibliotheksinstitut munkatársai vettek részt, a Commission für Auskunftsdienst (Tájékoztatószolgálati Bizottság) szakmai irányításával.

A tájékoztatószolgálati leckék minden része az oktatási cél megjelölésével kezdődik. Az egyes részek magvát az oktatási egységek képezik, melyeket kiegészítő anyagok, példagyűjtemények, gyakorló feladatok és beküldendő házi feladatok egészítenek ki.

A visszakereső tájékoztatás szervezése a közművelődési könyvtárakban című rész igazi multimediális oktatócsomag. A szöveges rész definíciókat, elméleti fejtegetéseket tartalmaz egy-egy modellt, típust képviselő közép- és nagyvárosi közművelődési könyvtárakat mutat be. Mindezt hangos diamelléklettel teszi szemléletesebbé. Értékes eleme az oktatócsomagnak a "könyvtárápító készlet" (Bibliotheksbaustein), mely jelentős mértékben fejlesztheti a hallgatók alkotóképességét, kreativitását. A készlet először egy 2–3

oldalal "esetismerttetést" (például egy többemeletes középvárosi könyvtár összes, a feladat megoldása szempontjából lényeges paramétere: alapterület, az állomány nagysága, megoszlása, katalógusok, nyitvatartási idő, a város egyes jellemzői stb.) közül, majd megfogalmazza a feladat(ok)at. Például: a mellékelt alaprajz és a felragasztható színes csikok segítségével "be kell bútorozni" a könyvtár egyes szintjeit, vagyis a tájékoztató munka szempontjából legésszerűbben elhelyezni a szakirodalmat, a szépirodalmat, a helyben használható állományt, a munkaasztalokat, a katalógusokat, a tájékoztató pultot és a folyóiratokat. Az elrendezést írásban is indokolni kell. A feladatot a konzultációs központba küldi a hallgató, és onnan megjegyzésekkel ellátva, kijavítva kapja vissza.

A sorozat 2. része a nyugatnémet közművelődési könyvtárak legfontosabb általános tájékoztatói eszközeit mutatja be. Ezen belül az "A" rész foglalkozik az általános lexikonokkal és enciklopédiákkal. (A tervezett "B" rész az általános életrajzi műveket, a "C" rész pedig a szótárakat és rövidítésjegyzékeket fogja bemutatni.)

Az "A" rész négy leckéből és azon belül összesen 10 oktatási egységből áll. (Egy-egy lecke átlag 50–60 oldal terjedelmű.) Az oktatási cél megfogalmazása után részletes lexikonelemzési szempontlista következik, majd a hat legfontosabbnak ítélt lexikoncsalád mintaelemzése, egy valamennyiben szereplő szócikk összehasonlítása alapján.

Az elemzési szempontokat Wolfram *Henning*, a stuttgarti Könyvtártudományi szakfőiskola professzora dolgozta ki. Fő pontjai: 1. előszó, 2. a szerzők, kiadók hitele, ismertsége, 3. kiadástörténet, 4. koncepció, 5. az egyes szócikkek terjedelme és minősége, 6. illusztrációk, ábrák, térképek, 7. irodalomjegyzék, 8. kiegészítő anyagok (pl. rövidítésjegyzék), 9. a címszavak elrendezése és a mutatóapparátus, 10. tipográfia, papír és kötés, 11. aktualizálás (javítás, bővítés, kiegészítés), 12. a használók köre, 13. összehasonlítás, 14. kiegészítő kritériumok a szaklexikonok, szakenciklopédiák elemzéséhez. Az egyes értékelési szempontok tovább részleteződnek, például az ötödik további nyolc kérdéssel bővül.

Mivel nyugatnémet oktatási segédletről van szó, természetes, hogy először a német lexikonokat mutatja be. Ezek: Meyers enzyklopädisches Lexikon 1–25. köt. (1971–1979) + 5 kiegészítő kötet, Brockhaus Enzyklopädie 1–20. köt. (1966–1974) + kiegészítő kötetei, Das neue Fischer Lexikon in Farne 1–10. köt. (1981).

Majd ezután következik a New Encyclopedia Britannica 1–30. köt. + Book of the year és a La grande Encyclopedie (Larousse) 1–20. köt. (1971–1978), s a Nagy Szovjet Enciklopédia angol nyelvű tükörfordítása: a Great Soviet Encyclopedia 1–25. köt. + kumulált indexe (1973–1981) zárja a sort.

A fenti lexikonok és enciklopédiák bemutatása és összevetése így történik: 1. rövid bevezetés, 2. a lexikon címlapjának, előszavának, használati útmutatójának másolata, 3. az "Izrael" szócikk másolata, 4. a megfelelő mutatórészek másolata. Ezt követi a 14 pontos elemzés. Azzal, hogy egységesen ugyanaz a szócikk kerül bemutatásra és elemzésre, lehetővé válik az összehasonlítás, az egyes lexikonok, enciklopédiák speciális jellemzőinek kidomborítása. (Bár meg kell jegyeznünk, hogy az alaposabb megismeréshez nyilvánvalóan több példára van szükség, s különféle típusú szócikkek összehasonlító elemzésére is.)

Önmagában az egyébként rendkívül alapos lexikonelemzési szempontok, a minta-elemzések, és a kapcsolódó gyakorlati feladatok (pl. "mit gondol, helyettesítheti-e "Fischer" a "Meyer"-t vagy a "Brokhaus"-t kisebb könyvtárban?) nem újszerű számunkra, hiszen ilyenekkel találkozhatunk a hazai jegyzetekben^{2, 3} és még inkább a tájékoztatás című tárgy oktatásának mindennapi gyakorlatában. Az összehasonlítás azonban rendkívül tanulságos lehet.

Éppen ezért örömmel üdvözljük a Deutsches Bibliotheksinstitut távoktatási kiadványsorozatát, melynek elsődleges címzettjei a közművelődési és iskolai könyvtárakban dolgozó gyakorló könyvtárosok és a nappali könyvtárszakos hallgatók. Bár egy-egy nálunk is akad, mint például Rácz Ágnes munkája⁴, könyvtárosképzésünk, továbbképzésünk nem bővelkedik speciális, az egyéni tempójú tanulást lehetővé tevő segédletekben. A sorozat itt bemutatott két része közül különösen az első (a tájékoztatás szervezéséről szóló) rész tanulságos számunkra gyakorlatias megközelítése, kiérleltsége és azon módszere miatt, hogy a hallgatót problémaszituációba helyezi, rendelkezésére bocsátja a probléma megoldásának eszközeit, s gondoskodik a visszajelzésről is.

A "tájékoztatószolgálati leckék" arra is figyelmeztetnek, nem elég, hogy van új tantervünk, nem elég, ha tankönyvről, jegyzetről gondoskodunk, hanem az egyéni tanulást segítő oktatócsomagokat is el kell készítenünk. Az is járható útnak látszik, hogy minél több bevált segédletet lefordítunk, magyarítunk, adaptálunk.

PÁLVÖLGYI Mihály

JEGYZET

1. Fortbildungsplan. Entwurf der Grundsatzplanung zur Fortbildung der Bibliothekaren. Empfehlungen zur Fortbildung im Bereich der öffentlichen Bibliotheken und Vorschläge zu einer Gesamtplanung für ein bibliothekarisches Fernstudium. Berlin, 1980, Deutsches Bibliotheksinstitut, IV, 201 p.
2. KERTÉSZ Gyula: Könyvtári tájékoztatás. 1. Általános tájékoztatás. Bp. 1975. Tankönyvkiadó, 285–293.p.
3. FERENCZI Zsuzsanna: A tájékoztató munka alapjai. = Könyvtárkezelői ismeretek. Ideiglenes tanfolyami jegyzet. Bp. OSZK–KMK, 208–209.p.
4. RÁ CZ Ágnes: Építsünk katalógust. 1.r. Egyetemes Tizedes Osztályozás és csoportképzéses szakkatalógus szerkesztés. Bp. 1981, Pest Megyei Pedagógus Továbbképző, 61 p.

